

## CONJUNCTUURVERLOOP IN DE BOUWSECTOR IN 2003

---

### ALGEMEEN OVERZICHT

In haar conjunctuurverslag van begin 2002 onderstreepte de raadgevende commissie Bouwbedrijf al dat de vooruitzichten op korte termijn veel risico's inhielden. Ze kon het niet beter zeggen. Vorig jaar en in de eerste helft van 2003 werd de onzekerheid over de herstelmogelijkheden van de economische activiteit in Europa en dus ook in België steeds groter.

Deze terugblik plaatst de recente conjunctuurontwikkeling in haar werkelijke perspectief. Sedert iets meer dan twee jaar wordt de situatie gekenmerkt door tal van pijnpunten : wereldwijde financiële instabiliteit, doorgedreven herstructurering van ondernemingen, banenverlies, slappe vraag en deflatiedreiging, die de laatste maanden steeds opener tot uiting komt. De geopolitieke spanningen als gevolg van de oorlog in Irak hebben uiteindelijk de situatie van het ogenblik alleen nog wat verslechterd.

De huidige economische context is in realiteit sedert lang niet meer zo moeilijk geweest. De tegenspoed is immers tweevoudig : de gemiddelde economische groei in de wereld doet het slecht en de landen van de Europese Unie staan bijzonder zwak bij gebrek aan een gemeenschappelijke actielijn om de groei, de werkgelegenheid en de investeringen in Europa te ondersteunen. Deze toestand vertoont gelijkenissen met het begin van de jaren negentig. Er is wel een verschil : destijds hebben de Europese landen, die nog niet de materiële grondslag voor de coördinatie van hun economisch beleid hadden kunnen leggen, uiteindelijk geprofiteerd van het herstel van de economische groei vanuit de Verenigde Staten. Vandaag is de Economische en Monetaire Unie evenwel een feit en zijn de instrumenten voor een eigen Europese coördinatie en beleidsvoering in theorie beschikbaar, maar worden ze nog onvoldoende gebruikt. Bovendien sputtert de economische motor van de Verenigde Staten onder invloed van de budgettaire en buitenlandse problemen van het land.

Als kleine open economie, die zeer afhankelijk is van de kracht van de groei in de buurlanden, heeft België sterk de nawerking ondervonden van de verslapping van de Europese economie sedert 2001. Zoals blijkt uit de onderstaande tabel heeft deze vertraging ook de bouwsector getroffen, waarbij de omvang van de achteruitgang bevestigt dat de sector zeer gevoelig is voor zijn macro-economische omgeving.

<b>Bruto binnenlandsproduct (bbp) en toegevoegde waarde van de bouwsector (twb)</b>			
Veranderingspercentages op jaarbasis– vaste prijzen			
		<i>Bbp</i>	<i>Twb</i>
2000	I	6,1%	13,0%
	II	4,3%	9,4%
	III	2,4%	9,5%
	IV	2,5%	5,0%
2001	I	1,6%	2,9%
	II	1,3%	0,1%
	III	0,8%	-2,1%
	IV	-0,5%	-0,2%
2002	I	-0,7%	-1,1%
	II	0,4%	-1,8%
	III	1,3%	0,0%
	IV	1,7%	-0,5%

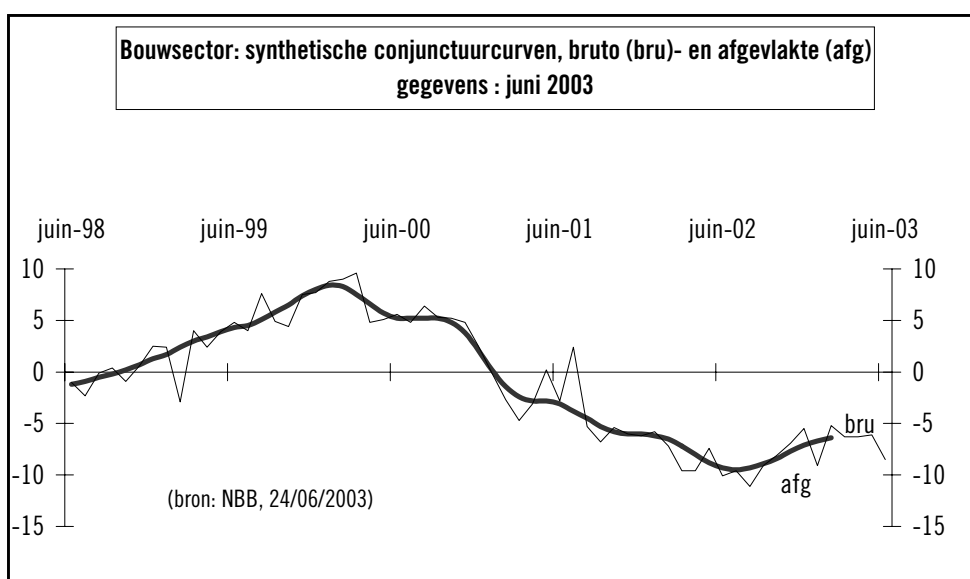
(Bron: Instituut voor de nationale rekeningen, *Kwartaalaggregaten 2002-IV*, april 2003)

Het is waar dat de teruggang van de bouwactiviteit deels te wijten is aan de verzwakking van de overheidsinvesteringen, die per definitie losstaan van de conjunctuur, maar dit neemt niet weg dat het economische klimaat van de afgelopen maanden de particuliere opdrachtgevers zeker niet heeft aangemoedigd om verbintenissen op lange termijn aan te gaan in de vorm van investeringen in o.m. nieuwe bouwwerken. De ramingen van het Instituut voor de Nationale Rekeningen betreffende de economische groei in het eerste kwartaal van 2003 bevestigen deze constatering<sup>1</sup>.

Daartegenover staat evenwel dat de recentste gegevens van de Nationale Bank in het kader van haar maandelijkse conjunctuurenquêtes erop wijzen dat de bouwsector er de laatste maanden niettemin in is geslaagd om ondanks de tegenspoed toch vrij goed te presteren. De synthetische curve die een beeld geeft

<sup>1</sup> INR, perscommuniqué van 28 mei 2003 : «Volgens de eerste flash-raming van het bruto binnenlands product (bbp) bleef de groei van de economische activiteit tijdens het eerste kwartaal van 2003, weliswaar in geringe mate, positief. (...) In vergelijking met de overeenstemmende periode van het voorgaande jaar is het bbp met 1,3% toegenomen.»

van de algemene opvatting van de ondernemingen in de sectoren gebouwen en openbare werken over de kortetermijntwikkeling van de tot hen gerichte vraag, over de activiteit die ze kunnen realiseren en over de werkgelegenheid die ze kunnen verschaffen is sinds kort immers trendmatig beter georiënteerd. De negatieve beoordelingen halen het wel nog altijd van de positieve. Bovendien brengen de gegevens van juni opnieuw een conjunctuuraarzeling in de tak gebouwen aan het licht. De schijnbare consolidatie moet dus nog worden bevestigd. Alleen dan zal men kunnen spreken van een in globo geruststellende diagnose voor de bouwsector.



**Waarde van de synthetische conjunctuurindicatoren**

(van seizoeninvloeden gezuiverde brutogegevens)

	juni 2002	juni 2003
Ruwbouw van gebouwen	-10,6	-8,3
Burgerlijke bouwkunde, openbare werken	- 9,0	-8,9
Totaal	-10,1	-8,5

(bron: NBB)

De vooruitzichten voor de nabije toekomst zijn vrij eenvoudig, maar roepen wel tal van vragen op. Ze zijn eenvoudig in die zin dat de komende maanden en waarschijnlijk ook het begin van 2004 moeilijk zullen zijn. De groeivooruitzichten van het Federaal Planbureau en van de meeste

conjunctuurinstituten laten daar geen enkele twijfel over bestaan. De vragen, van hun kant, spruiten voort uit het feit dat een economische groei van minder dan 1%, waarmee België zich naar men zegt in 2003 tevreden zal moeten stellen, grenst aan wat men een stagnatie zou kunnen noemen. Welnu, deze bijna-stagnatie van de economie doet zich al voor het derde opeenvolgende jaar voor. We moeten haar derhalve misschien als iets anders dan een tijdelijk fenomeen beschouwen<sup>2</sup>. Bovendien is de onmiddellijke omgeving van de Belgische economie onvoldoende stabiel. Het is o.m. niet uitgesloten dat de economische moeilijkheden in Duitsland en Nederland het klimaat tegen het einde van het jaar nog wat meer zullen versomberen.

Het economische weerbericht voor de komende maanden moet dan ook zeer omzichtig worden bekeken. Het zou zelfs beter zijn om het tijdelijk niet meer te hebben over enig herstel. In het algemeen kan het vertrouwen van de economische actoren – gezinnen en ondernemingen – immers alleen worden aangetast door herhaalde aankondigingen en even frequente ontkenningen van mogelijke conjunctuurverbeteringen op korte termijn. Sedert de conjunctuurpauze van 2001 hebben we nochtans niets anders gehoord. Voor het bouwbedrijf is een opeenvolging van voorspellingen die niet uitkomen minstens even schadelijk. Ze zorgen ervoor dat de kandidaatbouwers een afwachtende houding aannemen, terwijl het eigenlijk de bedoeling zou moeten zijn om hen te helpen een verstandige beslissing te nemen, wat altijd moeilijk is als het gaat om verbintenissen op langere termijn.

Toch is de onmiddellijke toekomst voor de bouwsector niet helemaal somber. In de subsector gebouwen zullen de particuliere investeringen wellicht blijven profiteren van de vrij krachtige vraag naar renovatiewerken, die in het algemeen minder conjunctuurgevoelig is. Op dat vlak lijkt België in staat om in te spelen op een belangrijk potentieel, dat lange tijd werd onderschat en nu zeer gelegen komt om de fakkel gedeeltelijk over te nemen van de nieuwbouw. De renovatie doet het trouwens goed in zowel de woningbouw als de utiliteitsbouw en niets wijst erop dat dit gelukkige samentreffen de komende maanden zal wegvallen. Het ondersteunt het gemiddelde niveau van de werkgelegenheid in het bouwbedrijf, los van wat nodig is om tegemoet te komen aan de minimumbehoefte aan geschoolde arbeidskrachten.

---

<sup>2</sup> Professor A. Lamfalussy (UCL), die als voorzitter van het Europees Monetair Instituut, de voorganger van de Europese Centrale Bank, een van de vaders van de euro is, is van oordeel dat de structurele problemen van de wereldeconomie (Verenigde Staten, Japan, Europa) “ons niet in een rampscenario, maar wel in een onaangename situatie doen belanden en dat we nog een aantal jaren een zeer zwakke groei zullen kennen.” (interview in *De Morgen*, 24 mei 2003).

Een andere positieve factor is dat de geldhuur op een historisch laag peil ligt. Dit lage peil vergroot enerzijds de solvabiliteit van de vraag naar bouw- en renovatiewerken en doet anderzijds de balans overslaan van spaarverrichtingen naar vastgoedbeleggingen. Het bevordert ook de financiële aantrekkelijkheid van de investeringen in nieuwe of gerenoveerde handels- en industriegebouwen omdat het de geactualiseerde kostprijs ervan verlaagt. Samen met de impact van de inflatievertraging en van de belastingverlagingen zal dit de conjunctuurproblemen die nog enige tijd zullen voortduren enigszins uitvlakken.

Aan de andere kant is het een illusie om in de komende maanden te hopen op een spontane opleving van de infrastructuurinvesteringen van de lokale overheden, ook al zijn dit de enige overheidsinvesteringen die snel kunnen worden herschikt. Niet alleen zijn de verkiezingen van 2006 nog veraf, de financiële manoeuvreerruimte van tal van Belgische gemeenten is bovendien misschien krapper dan ooit. En hiermee komen we bij een andere noodzaak, nl. dat de opdrachtgevers uit de federale en de gewestelijke openbare sector het tijdschema voor de uitvoering van de werken respecteren in het kader van de grote investeringsprogramma's waarvoor ze verantwoordelijk zijn.

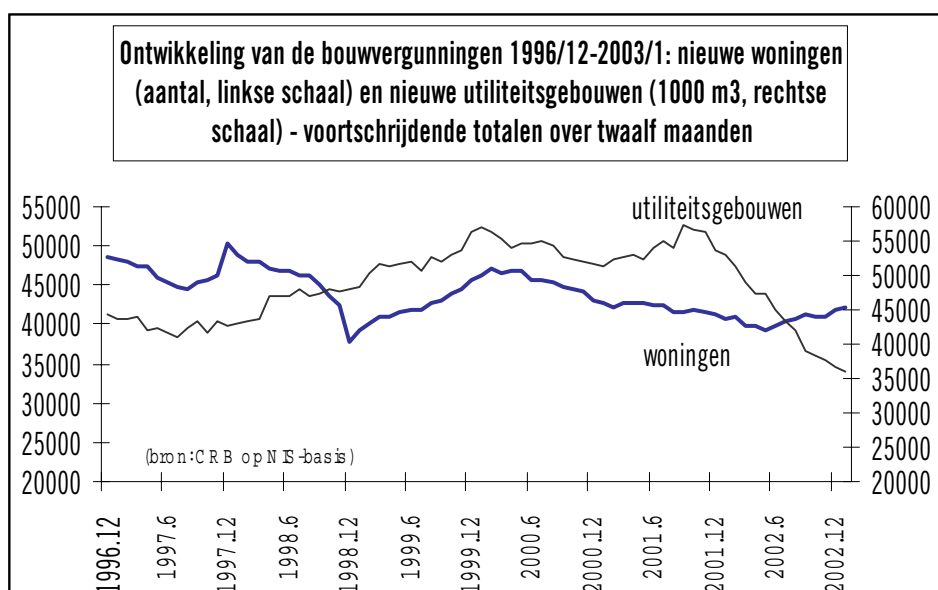
\*\*\*

## RECENTE ONTWIKKELINGEN

## 1. Activiteit

## 11. Gebouwen

De verslechtering van de economische conjunctuur sedert twee jaar heeft vanzelfsprekend gewogen op de bestellingen in de subsector gebouwen. In de tak ruwbouw, die het felst reageert op het conjunctuurklimaat, zouden deze bestellingen in 2001 gemiddeld met zowat 8% zijn teruggelopen<sup>3</sup>. In 2002 zou de bouw van gebouwen iets meer weerstand hebben geboden, wellicht dankzij de stabilisatie en nadien het lichte herstel van de vraag naar nieuwe woningen. De recente trendmatige ontwikkeling van de bouwvergunningen doet dit in ieder geval vermoeden.



Uit de recente ontwikkeling blijkt voorts dat de vrij krachtige conjunctuuromslag van de laatste twee jaar in de utiliteitsbouw nog niet ten einde is. De resultaten van de driemaandelijke enquête van de Nationale Bank bij de architecten bevestigen deze diagnose : in het eerste kwartaal van 2003 waren de definitieve bouwopdrachten in de utiliteitsbouw duidelijk neerwaarts gericht. De zaken moeten natuurlijk worden bekeken vanuit de beginsituatie. De vraag naar nieuwe utiliteitsgebouwen is beginnen te dalen vanaf een zeer hoog peil (52 miljoen m<sup>3</sup> per jaar aan nieuwe bouwvergunningen), dat niet zo lang geleden werd bereikt. Voor nieuwe woningen, daarentegen, komt de schijnbare consolidatie na een

langere periode van geleidelijke daling van de vraag, vanaf een minder hoog peil (47.000 bouwvergunningen voor nieuwe woningen per jaar). Op de markt van de nieuwe woningen is ook een verschuiving merkbaar naar de bouw van appartementen, die tegenwoordig het peil van de bouw van eengezinswoningen lijkt te evenaren. Deze verschuiving heeft misschien te maken met de gewijzigde consistentie (meer volatiliteit?) van de bouw van nieuwe woningen.

In tegenstelling tot de eigenlijke bouwmarkt, is de renovatiemarkt echt krachtig gebleven. Zowel in de woningbouw als in de utiliteitsbouw is het aantal renovatievergunningen sedert het voorjaar van 2002 sneller toegenomen. In deze sector waren de conjunctuurschokken van 2001 dus sneller uitgewerkt. Het Nationaal Instituut voor de Statistiek telde eind januari 2003, over twaalf maanden, 25.355 vergunningen voor woningrenovaties - wat 4% meer is dan eind januari 2002 - en 6220 vergunningen voor de verbouwing van utiliteitsgebouwen of 10% meer dan eind januari 2002. Gelet op de omstandigheden is deze vooruitgang niet onbelangrijk<sup>4</sup>.

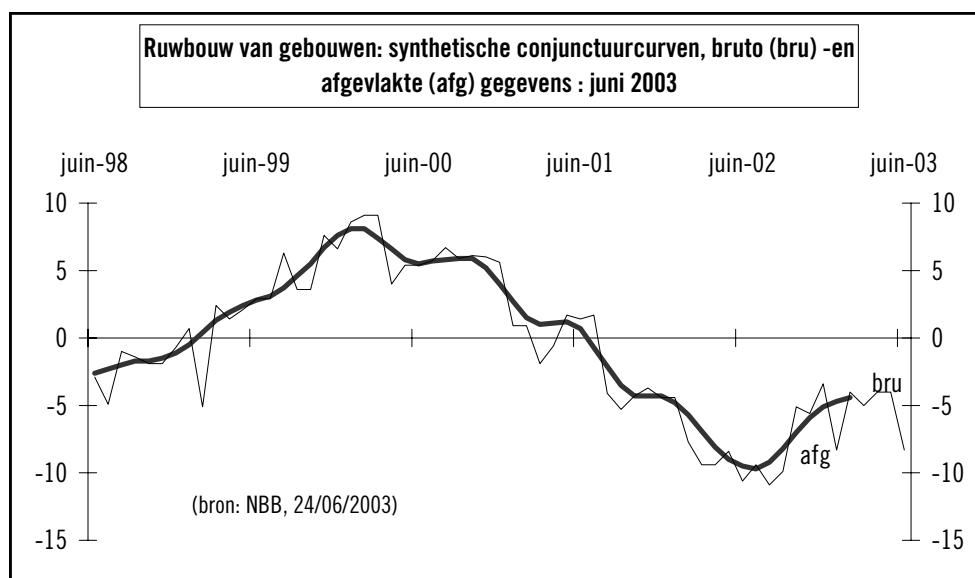
De dynamiek op de renovatiemarkt en het lichte herstel inzake bouw van nieuwe woningen verklaren wellicht grotendeels de stijging van de synthetische conjunctuurcurven van de Nationale Bank over de ontwikkeling in de tak ruwbouw van gebouwen. Na het dieptepunt in de zomer van 2002 is de verhouding tussen negatieve en positieve beoordelingen van de situatie van het ogenblik verbeterd, waardoor de afgevlakte synthetische curve, die de trend aangeeft, het peil van het najaar van 2001 opnieuw benadert. Het gaat evenwel om een relatieve verbetering. Ze verhindert immers niet dat de subsector gebouwen in globo nog altijd op onvaste grond verblijft - wat blijkt uit de ontwikkeling van de prijzen<sup>5</sup> - en bovendien wijzen niet alle geledingen van de conjunctuurenquête van de Nationale Bank bij de ondernemingen uit de ruwbouw van gebouwen, meer bepaald wat de orderboekjes betreft, op een reële vooruitgang.

---

<sup>3</sup> Nationaal Instituut voor de Statistiek, *Industriële productie en bouwbedrijf: bouwactiviteit 1997-2002, nieuwe bestellingen* (de cijfers hebben betrekking op de ondernemingen met 10 of meer werknemers).

<sup>4</sup> We wijzen erop dat de statistieken van het NIS alleen betrekking hebben op verbouwingswerken waarvoor een officiële vergunning werd verleend, d.w.z. grote werken. In het licht van de recente ontwikkelingen wordt het steeds meer nodig om na te denken over de manier waarop kleinere verbouwingen eveneens in aanmerking kunnen worden genomen, aangezien deze ook een belangrijke bron van activiteit zijn.

<sup>5</sup> De door de Nationale Bank opgetekende trends betreffende de prijzen inzake ruwbouw van gebouwen zijn niet opgenomen in de synthetische conjunctuurcurven. Ze zijn daarom niet minder interessant, zeker als ze worden gekoppeld aan de driemaandelijke beoordelingen door de architectenbureaus.



## 12. Openbare werken

In de subsector wegenwerken en burgerlijke bouwkunde meer in het algemeen hebben de afgelopen maanden niets nieuws gebracht. De vraag stagneert nog altijd, wat rechtstreeks verband houdt met de slabakkende infrastructuurbudgetten, o.m. op het vlak van de lokale overheden.

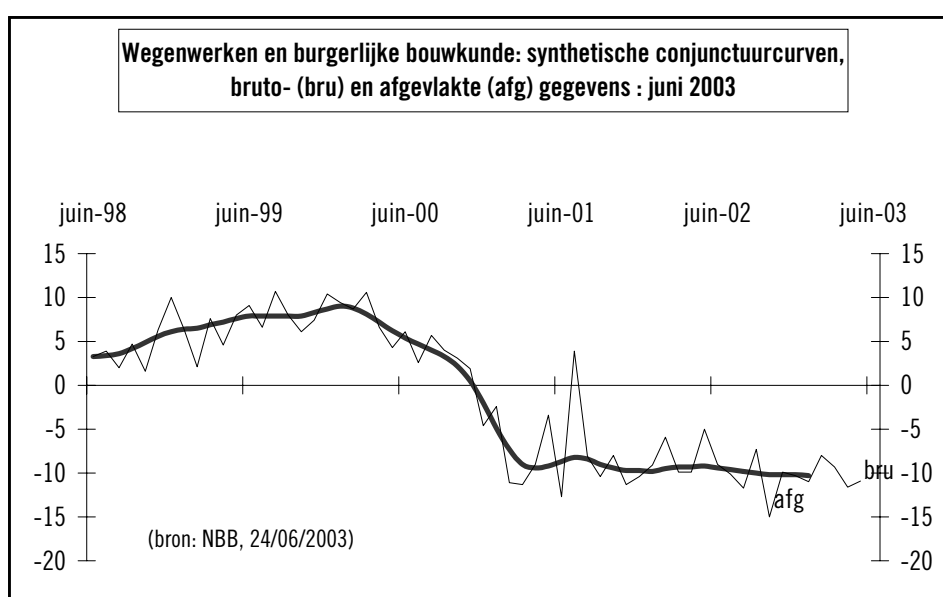
Volgens het Nationaal Instituut voor de Statistiek zouden de nieuwe bestellingen inzake burgerlijke bouwkunde van 2001 tot 2002 met ongeveer 10% zijn teruggelopen<sup>6</sup>. Het is dan ook niet verwonderlijk dat de synthetische curven van de Nationale Bank inzake openbare werken een zeer laag profiel houden in vergelijking met drie of vier jaar geleden. Men moet dus bijna spreken van een stilstand om coherent te blijven met de “onvaste grond” die voor de ruwbouw van gebouwen werd vermeld.

Men merkt bovendien op dat, naarmate de subsector openbare werken problemen blijft ondervinden, de onderliggende indicatoren van de conjunctuurcurven van de Nationale Bank welbepaalde boodschappen uitzenden. Via sommige indicatoren blijkt bij de ondernemingen uit de subsector openbare werken enige berusting en teruggetrokkenheid m.b.t. het gebrek aan activiteit en via andere zenden deze ondernemingen een nadrukkelijk en permanent gevaarsignaal uit. Tot de eerste categorie

<sup>6</sup> Nationaal Instituut voor de Statistiek, *Industriële productie en bouwbedrijf : bouwactiviteit 1997-2002, nieuwe bestellingen* (de cijfers hebben betrekking op de ondernemingen met 10 of meer werknemers). De Confederatie Bouwbedrijf, van haar kant, wijst er in haar *jaarsverslag 2002* op dat de ondernemingen in de tak burgerlijke bouwkunde in de periode 2001-2002, nl. na de laatste gemeenteraadsverkiezingen en de ermee gepaard gaande uitgaven voor openbare werken, bijna 15% aan activiteit hebben ingeboet.



behoren o.m. de inschrijvingen op aanbestedingen en prijsoffertes, het aantal gesloten contracten en de vraagvooruitzichten; deze indicatoren, die een aanpassing aan de omstandigheden inhouden, zijn uiteindelijk minder negatief dan de andere. De tweede categorie geeft eerder een oordeel over het weerstandsvermogen van de subsector openbare werken : bedrag van de uit te voeren werken, beoordeling van de orderboekjes, werkgelegenheidsvooruitzichten, prijzen<sup>7</sup>; deze noteringen zijn veel ongunstiger. Om een correcte diagnose van de situatie inzake openbare werken te kunnen maken, is het belangrijk dat beide boodschappen terzelfder tijd in aanmerking worden genomen.



## 2. Werkgelegenheid

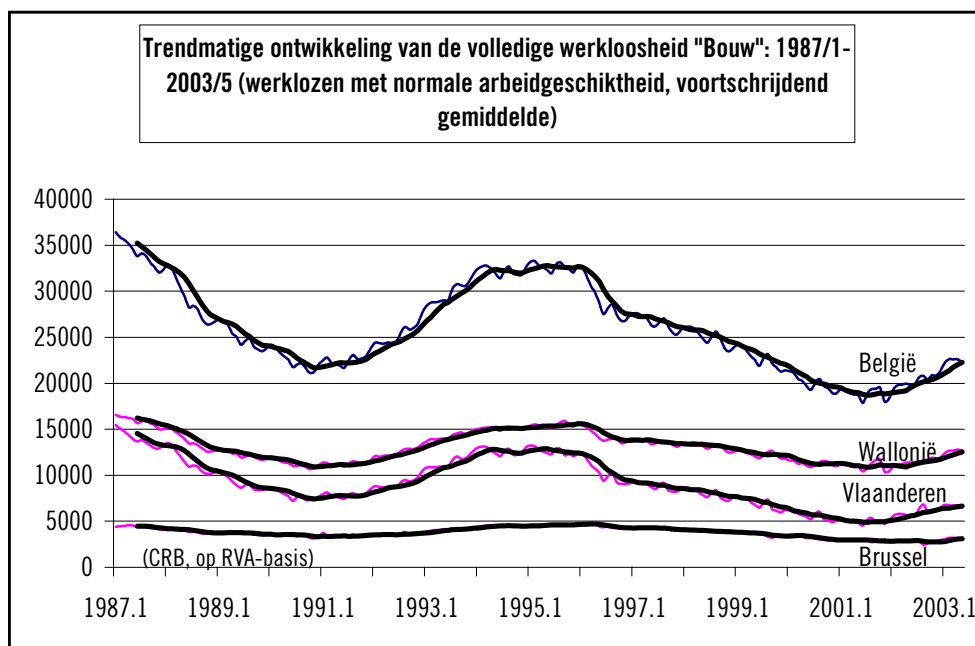
De conjunctuurontwikkeling in 2002 heeft het weerstandsvermogen van de werkgelegenheid in de bouwsector blijkbaar niet te sterk aangetast. Zowel de gegevens van de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid als die van het Nationaal Instituut voor de Statistiek<sup>8</sup> brengen aan het licht dat het totale aantal werknemers in het bouwbedrijf eind 2002 met 1,5% was gedaald, wat eigenlijk een prestatie is in het licht van de zwakke vraag op het vlak van nieuwe gebouwen en openbare werken. Vooral de werkgelegenheid van de arbeiders (160.395 op 30 juni 2001) werd getroffen, met een daling van 2 tot 2,5% tussen eind 2001 en eind 2002. Toch is deze achteruitgang wellicht minder sterk dan wat het onmiddellijke effect van de ontwikkeling van de vraag naar werken zou doen vermoeden.

<sup>7</sup> De prijzen zijn niet als zodanig opgenomen in de synthetische gegevens van de Nationale Bank (zie voetnoot 5).

<sup>8</sup> RSZ, *Snelle ramingen van de tewerkstelling, vierde kwartaal 2002* en NIS, *Industrie en bouwbedrijf, industriële productie en bouwbedrijf, maart 2003*

Het lijkt geen twijfel dat de kracht van de renovatiewerken een van de belangrijkste verklaringen is voor de beperkte terugval van de werkgelegenheid. Een andere factor is evenwel ook dat het aantal loontrekkers in de bouwsector al enkele jaren maar weinig mee evolueert met de conjunctuurschommelingen. Is dit een gevolg van de relatieve schaarste aan arbeidskrachten en van het feit dat nogal wat ondernemingen in deze context eerder geneigd zijn om een stabiele kern van geschoolde werknemers te behouden ? Heeft het te maken met een vrij groot vraagpotentieel, waardoor de ondernemingen het personeelsbestand met meer vertrouwen beheren ? Of is deze situatie toe te schrijven aan een gunstig sociaal klimaat, dat in de hand wordt gewerkt door collectieve overeenkomsten die zekerheid bieden op korte termijn ? Het antwoord moet vanzelfsprekend in al deze factoren worden gezocht en ook nog in andere, aangezien van de conjunctuur van de werkgelegenheid en van de activiteit uiteindelijk slechts de uitdrukking is van talrijke invloeden die niet altijd onmiddellijk merkbaar zijn.

De duidelijke stijging van de volledige werkloosheid in de bouwsector tempert enigszins de indruk die de ontwikkeling van de werkgelegenheid nalaat : van mei 2002 tot mei 2003 is het aantal volledig werklozen met normale arbeidsgeschiktheid in het bouwbedrijf opgelopen van 19.860 tot 22.280, wat neerkomt op een stijging van 12% (16% in Vlaanderen, 12% in Wallonië en 7% in Brussel).



De cijfers van de laatste maanden zijn wel minder negatief dan die van eind 2002. Bovendien is er in het bouwbedrijf niet noodzakelijk een grote overeenstemming tussen de ontwikkeling van de

werkloosheid en die van de werkgelegenheid. Dit komt o.m. door het feit dat de bouwsector, vooral in tijden van intense activiteit, zoals in 1999-2000, toch nog enige aantrekkingskracht behoudt in vergelijking met andere productiesectoren, waar de beroepstoegang moeilijker ligt. Deze situatie slaat evenwel snel om als de conjunctuur verslechtert. In dat geval worden een aantal werknemers die tijdelijk voor het bouwbedrijf hebben gekozen werkloos onder het etiket van hun laatste job.

Los van deze nuances is er duidelijk enige gelijkenis merkbaar tussen de huidige situatie en die van begin 1991. In beide gevallen is de dominante factor dat de bouwsector een vrij lange periode van welvaart (telkens ongeveer 5 jaar) verlaat en een vrij bruuske en - eerlijk gezegd - onverwacht intense stijging van de werkloosheid kent.

\*\*\*

#### VOORUITZICHTEN OP KORTE TERMIJN

In de huidige stand van zaken wijst niets erop dat op korte termijn een volwaardig conjunctuurherstel mag worden verwacht. Het ziet er integendeel naar uit dat België, evenals zijn Europese buurlanden, waarvan ze zowel de successen als de nederlagen inzake economische groei grotendeels overneemt, eind 2003 en zelfs begin 2004 in ondiep conjunctuurwater zal blijven zwemmen, wat weinig activiteit en werkgelegenheid zal meebrengen.

In deze context zullen vooral de investeringskrachten het minst gespannen blijven. Men kan zich in ieder geval moeilijk indenken dat de economische onzekerheid waarmee de prognosemakers de afgelopen maanden steeds meer rekening houden, niet leidt tot een afwachtende houding op het vlak van de productieve investeringen, o.m. in capaciteit. Deze temporisatie zou trouwens ook in de hand kunnen worden gewerkt door het bestaan van onbenutte mogelijkheden als gevolg van het zeer hoge peil van de productieve investeringen onder invloed van de goede economische conjunctuur van eind de jaren negentig<sup>9</sup>.

Dit is zeer belangrijk voor de bouwsector, die functioneert op het tempo van de productieve investeringen in bedrijfsgebouwen. In deze subsector is het niet uitgesloten dat de investeringen de komende maanden opnieuw aan consistentie inboeten onder de directe invloed van de blijvend zwakke conjunctuur van de Belgische economie. Deze situatie geldt wellicht vooral voor de nieuwe gebouwen, maar zou ook een deel van de grootste renovatieprojecten kunnen treffen.

Bovendien beïnvloedt de economische conjunctuur niet alleen de investeringen in utiliteitsgebouwen van particuliere opdrachtgevers, maar ook de bouwuitgaven van de opdrachtgevers uit de openbare sector. Deze leggen immers een link tussen de conjunctuur en hun verwachte ontvangsten en dus ook hun investeringsmiddelen. Deze middelen staan momenteel sterk onder druk door de blijvend ongunstige groeivoorzichten. Er valt dan ook te vrezen dat ook de overheidsinvesteringen in bouwwerken moeilijke maanden tegemoet gaan.

---

<sup>9</sup> Van 1996 tot 2000 zijn de bedrijfsinvesteringen tegen constante prijzen met gemiddeld 4,9% toegenomen, waarmee ze de grootste bijdrage tot de groei van het Belgische binnenlands product (gemiddeld 2,7%) hebben geleverd (Instituut voor de Nationale Rekeningen, *Nationale rekeningen, jaaraggregaten 2002*, april 2003).

Het zou uiteindelijk de woningbouw kunnen zijn die de komende maanden het best weerstand biedt. De recente ontwikkeling van de bouw- en verbouwingsvergunningen is al een bemoedigend teken. De impact van de gevoelige daling van de tarieven voor hypothecaire leningen en van de verlaging van de directe belastingen zou de vraag van de gezinnen in principe geleidelijk ook een steviger grondslag moeten geven en hun investeringscapaciteit voor nieuwe of gerenoveerde woningen op korte termijn moeten consolideren.

Als we ervan uitgaan dat de woningbouw, die goed is voor ongeveer 40% van de totale prestaties van de bouwsector, de komende maanden inderdaad een betrouwbaar steunpunt blijft en dat ook de renovatie van utiliteitsgebouwen in globo stand houdt, dan zou dit betekenen dat in totaal iets meer dan de helft van de productie van de bouwsector minder te lijden te heeft van de zuiver conjuncturele of begrotingsbelemmeringen die momenteel blijven bestaan. Wat overblijft is misschien een nuttige graadmeter voor de mate van onzekerheid die de nabije toekomst inhoudt.

---